

מסביב לפרשה

כי תצא: "אשר תאבד ממנו ומצאתה"

הרב יואב פלדמן

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף כא עמוד ב

יאוש שלא מדעת. אב"י אמר: לא הוי יאוש, ורבא אמר: הוי יאוש. בדבר שיש בו סימן - כולי עלמא לא פליגי, דלא הוי יאוש. ואף על גב דשמעיניה דמיאש לוסוף - לא הוי יאוש, דכי אתא לידיה - באיסורא הוא דאתא לידיה. דלכי ידע דנפל מיניה לא מיאש, מימר אמר: סימנא אית לי בגויה, יהבנא סימנא, ושקילנא ליה. בזוטו של ים ובשלוליתו של נהר, אף על גב דאית ביה סימן - רחמנא שרייה, כדבעינן למימר לקמן. כי פליגי - בדבר שאין בו סימן. אב"י אמר: לא הוי יאוש, דהא לא ידע דנפל מיניה. רבא אמר: הוי יאוש, דלכי ידע דנפל מיניה - מיאש. מימר אמר: סימנא לית לי בגויה, מהשתא הוא דמיאש.

חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף כא עמוד ב

ואפילו למ"ד בעלמא דיאוש כדי קני, דשאני הכא שלא נטלה בתורת גזל וכיון דבשעת נטילה לא זכה הרי ידו כיד הבעלים וכנפקד שלהם שאין יאוש מועיל בו, והא דאמרין לעיל דכי אתי לידיה באיסורא **אתא לידיה, לאו באיסורא ממש קאמר שהרי לא נתכוין לגזול וחייב הוא ליטלה כיון שיש בה סימן, אלא בשעת איסורא קאמרין כלומר דכי אתא לידיה ברשות בעלים קיימא וכנוטל מידם דמי**

תוספות מסכת בבא קמא דף סו עמוד א

הכא נמי כיון דמייאש כו' - אף על פי שאין יאוש מועיל באבידה בתר דאתי לידיה כדקאמר לאו כיון דמייאש מרה מינה מקמי דאתי לידיה קני ליה וכדאמר באלו מציאות (ב"מ דף כא:): בהדיא מ"מ בעי למילף שפיר **דיאוש קני בגזל בתר דאתי לידיה דבמציאה נמי נהי שלא היה קונה לענין זה שלא יצטרך להשיב ולהפטר לגמרי הואיל וכבר נתחייב בהשבה מ"מ היה קונה לענין זה שלא יתחייב לשלם כי אם דמים כמו לגבי גזל.**

חידושי ר' נחום מסכת בבא מציעא דף כא עמוד ב

והעולם רוצים לומר דהך שאלה תליא במח' התוס' והרמב"ן, דלפי מה שנקטו האחרונים בדעת התוס' בב"ק דה"ט משום שהמוצא כבר נתחייב בהשבה והחייב השבה מעכבו מלזכות, פשוט שכ"ז הוא רק לגבי המוצא עצמו שנתחייב בהשבה, אבל לגבי אחר שבא לזכות בה לאחר יאוש ל"ש הך טעמא, דאיהו לא נתחייב בהשבה מעולם ואין כאן מה

דף מקורות

שיעכבו מלזכות. אכן לדרכו של הרמב"ן דחשיב יאוש ברשות מסתבר דמה"ט לא חייל היאוש כלל, וממילא גם אם יבא אחר ויחזיק בה לאו כלום הוא. ומעתה י"ל דהריטב"א הנ"ל ס"ל כדעת הרמב"ן.

רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק ו

קורות ואבנים ועצים וכיוצא בהן ששטפם הנהר אם נתיאשו הבעלים מהן הרי אלו מותרין והן של מצילן ואם אינו יודע אם נתיאשו או לא נתיאשו חייב להחזיר ואין צריך לומר אם היו הבעלים מרדפין אחריהן.

לפיכך המציל מן הנהר ומזוטו של ים ומשלוליתו של נהר ומן הגייס ומן הדליקה ומן הארי ומן הדוב ומן הנמר ומן הברדלס, אם ידע בודאי שנתיאשו הבעלים הרי אלו שלו ואם לא ידע יחזיר. +/השגת הראב"ד/ לפיכך המציל מן הנהר וכו' אם ידע ודאי שנתיאשו וכו'. א"א אלו דברי תימה הם. +

שיעורי ר' שמואל מסכת בבא מציעא דף כא עמוד ב

וקשיא טובא על שיטה זו, דהא מבואר בסוגיין דזש"י שריא לכו"ע ואפילו לא ידעו הבעלים כלל שנאבד מהם, ולהרמב"ם דטעם ההיתר מדין יאוש הוא תיקשי היאך מהני בזה לאביי שלא מדעת. וכן הקשה בספר נחלת דוד (דף כ"ב א) ע"ש שהאריך בזה ולבסוף יישב ע"פ דברי הריטב"א (כ"ב א) גבי אמירמר ומר זוטרא ורב אשי אקלעו לבוסתנא דמרי בר איסק, דפירש דלהכי אכלו אמירמר ורב אשי, דהיה ברור להם בבירור גמור דודאי יהא ניחא ליה למרי בר איסק שיהנה ת"ח מנכסיו ולא אתא באיסורא לידיה דרחמנא שרית מעיקרא אף על גב דלא ידע כדאמרינן בזוטו של ים עכ"ד. למדנו מדברי הריטב"א חידוש גדול בדין ישל"מ דבאופן דאיכא אומדנא ברורה דודאי מייאשי מהני אף שלא מדעת ויבואר בסמוך. ומדסיים הריטב"א "כדאמרינן בזוטו של ים" משמע דס"ל כסברת הרמב"ם דאף זש"י מדין יאוש הוא וכיון דהוא אומדנא ברורה מהני אף ישל"מ. וא"כ י"ל נמי בדעת הרמב"ם כן - דאף דהיתר זכייה בזש"י מצד יאוש הוא, מ"מ בכה"ג מהני אף של"מ את"ד הנח"ד. ולדבריו הך לישנא דכתב הרמב"ם "שזה ודאי נתיאש ממנה" דבפשטות משמע דנתייאש בפועל ומדעתו, צ"ל דהוא לאו זוקא, ורק בא לפרש הטעם דכיון דאילו היה יודע היה ודאי מתייאש ע"כ בסתמא הוי יאוש ומהני אף שלא מדעת.

נחלת דוד מסכת בבא מציעא דף כב עמוד א

ודע דהש"ך (בחומ"מ) בסי' שנ"ח ס"ק א' כתב אהא דמוכח מדברי התוס' דאם אדם נותן לחבירו דבר שאינו שלו אלא של חבירו אעפ"י שיודע שיתרצה חבירו לכשידע אפ"ה אסור לדידן דקיי"ל כאביי ביאוש שלא מדעת, וכן הוא להדיא מבואר להך דינא בהגהות אשר"י ומרדכי, וע"ז כתב הש"ך דאילו דמסתפינא היה נראה שמותר עיין שם במש"כ, ואין בדבריו טעם כלל ונלאיתי להאריך, אמנם יש מקום לדבריו ע"פ דברי הריטב"א שכתבתי לעיל, ונמצא דגם דינו של הש"ך תליא גם כן בפלוגתא דהרמב"ם והתוס' והרא"ש, ועיין.

דף מקורות

רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק יא

המאבד ממונו לדעת אין נזקקין לו, כיצד, הניח פרתו ברפת שאין לה דלת ולא קשרה והלך לו, השליך כיסו ברשות הרבים והלך לו וכל כיוצא בזה, הרי זה אבד ממונו לדעתו, ואף על פי שאסור לרואה דבר זה ליטול לעצמו אינו זקוק להחזיר שני' אשר תאבד פרט למאבד לדעתו.

כסף משנה הלכות גזלה ואבדה פרק יא הלכה יא

[יא] המאבד ממונו לדעת אין נזקקין לו וכו' ואף על פי שאסור לרואה דבר זה ליטול לעצמו וכו'. כתב הטור על זה ואין נראה כן דאבידה מדעת הוי הפקר עכ"ל. ודעת רבינו שבשביל שזה אינו חושש לפקח על נכסיו לא נאמר שהפקירם:

פני יהושע מסכת כתובות דף יב עמוד ב

בגמרא איתמר מנה לי בידך וכו' רב הונא ורב יהודה אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף. קשיא לי א"כ אמאי איצטריך קרא לאהדורי אבידה בסימנין וכתוב נמי עד דרוש אחיך אותו דרשהו אם הוא רמאי [ב"מ כ"ז ע"ב] ותיפוק ליה דבלא"ה מהדרינן אפילו בלא סימנין אלא בטביעת עין כיון שטוען ברי ואין אדם מכחישו בברי והמוצא טוען שמא. ותו הא לית ליה למוצא חזקת ממון (כמ"ש התוס')

שערי ישר שער ו פרק יד

רפה ואין להקשות איך אפשר שיחזיק המוצא אבידה את החפץ מחמתו, משום שרוצה לקיים מצותו לשמים, אם הטוען זוכה ליטול את החפץ על פי תורת המשפט, והיכן מצינו כה"ג שיהיו אדם רשאי לגזול שלא במשפט, כדי לקיים מצוותיו לשמים, דהכלל בזה דרק אם המצוה שעל האדם מצות גברא שאין הצווי בא על החפץ עצמו בכה"ג נדחית מצותו, אבל בנידון זה המצוה היא רק בשביל החפץ, והיתה רצון התורה שהחפץ יהיו תחת ידי המוצא עד שיבורר ע"י עדים או סימנים, אבל עכ"פ לפי זה הוא ענין מצות התורה בדין השבת אבידה, ולכן י"ל דבדין זה סגיא לן בעדות של עד אחד, כמו שהאמינה תורה עד אחד על שאר קיום המצוות, כמו תפילין וציצית וכדומה, כמו כן אם עד אחד מעיד שאבידה זו של פלוני היא, מתברר ע"י עד אחד שנתקיים בזה השבת אבידה כהוגן.

רפו ולפי"ז כיון דבדיני איסור והיתר האמינה תורה כל אדם, כמו כן נאמנים באבידה גם הבעלים, ומשו"ה מחזירים אבידה בטביעת עין לצורבא דרבנן דלא חשיד למשקר, דאין בזה תורת המשפטים, דמדיון תורת המשפטים כיון שטוען ברי ראוי להחזיר לו, ורק משום מצות השבת אבידה, שאינה מתקיימת רק ע"י עדים או סימנים, הרי הטוען זה כעד אחד דעלמא שנאמן ע"ז, ולא יניש דעלמא שאינו צורבא דרבנן שחשוד לשקר, בשביל ממון, אין להחזיר, וכמו שדרשו חז"ל דרשהו אם רמאי הוא או לא.